

69718

(17)

502
559
203

Д-р ДМИТРО ДОНЦОВ

При використанні матеріалів
посилає на ГДА СБ України
є обов'язковим

204 555

Найбільшим ворогом усякої дискусії є гіпноза слова, гіпноза етикеток, які ми наліплюємо на поняття, і які кожний розуміє по-своєму.

Цій гіпнозі завдячують своє існування дев'ять десятих суперечок на такі теми, як демократія, імперіялізм, свобода і ін. Ці етикетки, в руках управного демагога, стають ручними гранатами, якими забивається в маловідпорного противника всякий незалежний осуд. Сугестії слова завдячують свій успіх й найабсурдніші теорії, які колинебудь вели на паску спантеличені маси.

Про одну з цих теорій, в яких етикетка так разячо суперечить змістові, - я хочу тут говорити. Це є доктрина інтернаціоналізму.

Очевидно, в короткому викладі не можна в цілості охопити цю проблему. Отже, зазначую згори, що не є темою цього викладу інтернаціоналізм в області економічній, культурній або релігійній. Говоритиму тільки про інтернаціоналізм політичний, що обіймає сферу політичних взаємностей між націями.

Чого жадає доктрина політичного інтернаціоналізму? - Вона жадає гармонії в міжнародному житті, міжнародної солідарності, підкреслює момент економічної взаємозалежності між народами і вимагає підпорядкування членів людскости, - з яких кожний має бути вільним, - інтересам цілості, яка в той чи інший спосіб ладнає відносини між окремими націями...

Такі менш-більш є спільні риси всіх інтернаціональних доктрин, що дозволяють обняти їх одною назвою. Та це тільки д е к л я р а - т и в н а сторона інтернаціоналізму, його етикетка, наліплена руками спритного "райзендра", якому важно, доби "йшов" його крам. Але нам, споживачам, важна н е е т и к е т к а, а з м і с т. У практичному житті ми маємо діло н е з д о к т р и н о ю, а з д о к т о р а м и, які толкують її по-своєму, деформуючи часом до непізнання.

Тому, коли хочемо зайняти
при використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

558
205

становище до інтернаціоналістичної науки, мусимо пізнати її не в теорії, а на практиці, як вона виходила з рук своїх творців.

По упадку римської імперії з її "Пакс Романа" і по занепаді християнського універсализму середньовіччя, ми входимо в добу, що так скажу, секуляризованого універсализму. Одна нація по одній, що повставали серед хаосу тодішньої Європи, старалися взяти в свої руки прапор інтернаціоналізму. Першою зробила це Англія, цебто нарід, який перший в поримській Європі виробився в окрему національну індивідуальність. Герольдом британського імперіалізму став - О л і в е р К р о м в е л ь.

Ідея, яка присвічувала цьому практичному містиківі, була ідея царства Божія на землі. Це була тоді популярна форма, в якій втілювалася інтернаціональна ідеологія. На ґрунті протестанського універсализму хотів він забезпечити людськості справедливість, дати їй змогу спокійно тішитися найвищими етичними благами, які вона потребує, щоби існувати. Кривавий лорд-протектор, в ту бурливу ніч, коли його душа відійшла до свого Бога, молився до нього, щоби він докінчив його, Кромвеля, діло; щоби навчив людей "любити друг друга"; щоби поміг їм у їхньому визволенні; щоби простив тим, що знущавчись, розтоптують ногою робака; щоби "зробив величним у світі ім'я Христа..." Новою, протестантською доктриною думав він відродити світ, зднаючи у вільну родину його вільних народів.

Чи можна подумати собі інтернаціоналістичну науку в чистішій формі? - Але відворотний бік цього ідеалу зараз показується перед нами, як тільки поставимо собі питання не "квід, а квомодо?" Як тільки запитаємося яким шляхом прагнув здійснити на землі свою міжнародну справедливість лорд-протектор республіки?

Через посередництво Англії! Він виходив з заложення, що ан-

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

20/57

гліїський нарід є вибраний нарід на те, щоби ушасливити світ. Яким же способом виконає своє післанництво Англія? - Вона його виконає тоді, коли стане дужою державою. Звідсіля головні точки Кромвелівського інтернаціоналізму: завоювання Ірляндії, будова величезної флоту, загарбання кольоній, здобуття передового становища в світовій торгівлі і господарці взагалі.

"Пануй, Британіє, над морями!" - Ось була практична інтерпретація теоретичної засади - "зробити величним у світі ім'я Христа"!

Це ж була й та програма, яка пізніше стала спільним добром цілої англосаксонської раси. Світовий мир і світова британська імперія зробили ось так рівнозначними поняттями. Хто робив замах на провідну роль Англії в світовій господарці, вже тим самим виступав проти світового миру і справедливости. А виступ Англії в 1914 р. на війну, привітала англійська церква, як виступ в обороні царствія Божія на землі...

Слідами Великої Британії пішла сто п'ятьдесят літ пізніше Франція. Фанфарами "Марсельєзи" звістувала свій прихід велика Французька революція. Визволення всіх народів з-під влади тиранів та їх братерська спілка - був її клич. А як вона закінчила? - "Континентальною системою", що мала митними мурами відгородити наш континент від всяких взаємин з іншими, та стремлінням до створення, коли не світової, то всеєвропейської імперії із столицею в Парижі.

Як сказав, здається, Маркс, на зміну гаслам - "ліберте, егаліте, фратерніте", прийшли зовсім інші - "інфантеріє, артиллеріє, кавалеріє"! У них знайшли свій остаточний вираз мрії Наполеона створити, як він писав на Св. Елені, з визволених народів велику всеєвропейську федерацію. Роль, яку старалася відіграти Франція в світовій війні, була лише слабим від-

При використанні матеріалів
посилає на ГДА СБ України
є обов'язковим

блиском того імпозантного універсализму, яким себе оточувала перша імперія. Але лише тому, що геній Французької нації зачав уже хилитися вниз.

Це не значило одначе, щоби сама ідея універсализму вже вмерла. Тільки її взяла тепер у свої руки нова європейська нація, що з таким гамором виступила на арену світової історії в пам'ятний 1870 р. Коли-то на чолі із своїм залізним канцлером, залізна нація подиктувала залізні умови свого мира трьом понаним противникам; щоби на другий день кинути виклик чотирьом континентам, вириваючи, навіть переможена, подив у ворогів.

Чи це був новий імперіалізм? Крий Воже! Це була нова інтернаціональна доктрина, а її носителькою Німеччина. І - подібно як це ми бачили в попередніх випадках - в буйній веселці помішалися в ній разом ніжнорожеві кольори світової справедливості та інтернаціонального щастя з понурою чорно-білою барвою чисто Вісмарківського імперіалізму.

Оглядаючи ретроспективно зріст німецької національної ідеї, не знаєш, чому більше дивуватися - свіжому романтизмові Блюхера і Вісмарка чи практичному егоїзмові космополітичних романтиків!

Один з цих останніх, на світанку відродження, коли Німеччина, розпластана, лежала під чоботом Бонапарта, - Адам Мілер мріяв про велику федерацію європейських народів... Але - одним духом заявляє, що ця федерація, очевидно, носитиме німецькі барви, "денн аллес Гроссе, Гріндліхе унд евіге ін ден европеїшен Інституціон іст іа дейтш!"

Фіхте, Шілер і Гумбольдт думали, що Німеччина є типом універсальної нації, а Гегель, що в кожній добі світової історії є "світовоіс-горичний нарід", новій даного ступеня розвитку загального духа. Як такий, цей нарід одержує абсолютне право, супроти якого генії ін-

ших народів - безправні; це його право з правом не лиш бути "світовоїсторичним народом", але й володарем світу... Подібно Ернст Норіц Арндт: космополіт вихований на гуманітарно індивідуалістичних ідеях ХVІІІ ст., на практиці прийшов він до висновку, що "країна, яка тепер зветься Німеччиною, мусить мати в своїм посіданню Рен і море по обидва його боки, як природну свою границю". Певно, щоб улегшити собі здійснення космополітичних ідей...

А коли прийшла для вітчизни Арндта і Фіхте вогнева проба 1914 р., німці виступили свідомо як світова історична нація, як, мовляв Гегель, "вельтбегершенде Націон" - в своїх правдивих змаганнях; але декларативно - як носителька нового, тим разом вже правдивого інтернаціоналізму! "Міттельевропа" Наумана, "екс Германіє люкс", сила німецького духа, германської цивілізації, проти Ж.Ж. Руссо з його "правами людини" - Ізмаїл Кант з його "категоричним імперативом", з німецьким "Фліхтгефігль", що мали відродити цілий світ в дусі праці і справедливості, моральна сила, якої добровільними герольдами стали англійський ренегат Гавстон Стварт Чемберлен і такі шведи як Г. Стеффен, Свен Гедін і Р. Каллен; яка втягала в свою орбіту німецьку Швайцарію і Відень, і Схід. Ця в задумі інтернаціональна "Середня Європа", на практиці показалася Великою Німеччиною, "дас гриссерє Дойтшлянд" від Кію до Багдаду і від Остенде до Пінських багон...

Мрії про Середню Європу під німецькою гегемонією розвіялися, як мрії Кромвеля і Наполеона, але не дух, що їх натхнув! Ідея Гегля про "вибраний народ" віджили в країні, про яку це недавно цивілізований світ нічого не знав. Цєю країною була Росія.

Виросла етнічно на сполуці з фінами, політично - на монгольських державницьких традиціях, "широкая русская натура" це сильніше

Григорій Даниїлович
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

209
560

відчувала свою окремішність супроти світу до-
вкола, аніж "Дойтше Арт" чи "ль'ам франсез". В
пелюшках Росія герметично, мов слимак, зами-
калася перед зовнішнім світом; набравши сили,
виступила, щоби його собі підбити. Хтось по-
рівняв Росію з Янусом. Та це порівняння фаль-
шиве. Бо Янус мав два обличчя, а Росія - зна-
чно більше. Коли інші світовоїсторичні нації
виробили собі одну інтернаціональну доктрину,
Росія створила їх цілу купу. Спершу це було -
"правдиве християнство"; потім - "слав'янство";
нарешті - "правдивий соціалізм", що непомітно
відслонювався як євразійство.

Це були її інтернаціональні доктрини, але
на кожній з них стояло, мов залізом, вирізьб-
лене: "Правдивий соціалізм - це я!", "Правди-
ве братерство народів і правдивий інтернаціо-
налізм - це я!", "Правдиве християнство - це
я!", "Слав'янство - це я!"

Найбільшим поетом передреволюційного ро-
сійського месіанства був Федор До-
стоєвський. Говорячи про пророків ін-
тернаціоналізму серед націй, Достоєвський пи-
сав: "Самі ці мислителі /космополіти - Д.Д./,

... як би там і не писали про світову гармо-
нію націй, все ж в той самий час... живим та
ширим почуванням даліше вірили, цілком так, як
і маси їх народу, що в цім хорі націй, що
складають світову гармонію..., вони... і є
голова цього об'єднання, ті що на самім пере-
ді, ті власне, яким призначено вести, а тамті
лише слідувать за ними. Що ці, припустім, коли
й запозичуть у тамтих народів щось, то все ж
лише трошки; але зате тамті народи, навпаки,
візьмуть у них усе, все найголовніше, і тіль-
ки їх духом і їх ідеєю жити можуть, та й не
можуть інакше зробити, як сполучитися з їхнім
духом, а нарешті, злитися з ним скорше чи
пізніше... Мені скажуть..., що подібний само-
обман був би понижуючим для цих великих наро-
дів, зменшив би їх значення цім егоїзмом, не-

210
561

зугарним шовінізмом". Ні, - відповідає Достоевський, - така національна філософія, " не тільки не понижуюча, а навіть зовсім навпаки. Повірте, що такі часом горді і загонисті мрії можуть бути далеко корисніші, а ніж інша розсудливість". Бо лише "велика бундючність /самомнєніє/, віра в те, що хочеш і можеш сказати останнє слово світові, що оновиш його, на-решті, надміром життєвої сили своєї / "ізбитком живої сили своєї"/... така віра є запорука найвищого життя нації і тільки нею принесуть вони користь людскости... Національна ідея московська є врешті-решт, лише всесвітньо-загальнолюдське єднання... Коли ж загальнолюдскість є ідея національно московська, то передусім треба кожному стати москалем!"

Ось вам "Вірую" російського передреволюційного інтернаціоналізму, що рівночасно є "Вірую" російського месіянства.

Мати якнайбільше національної "бундючності" - це й значить служити людскости, це й є інтернаціоналізм! "Всесвітня загальнолюдська ідея" - це те саме, що "московська ідея"!

А по революції? А по революції те саме... Народження нового світогляду грядучого соціалізму:

Новий Назарет
Перед вами
Уже славят пастирі
Свет за горами,

І Росія - це країна, де в крові і муках революції йде це народження тіла нового світу:
"Росія, Росія, Росія -
Месія грядучого дня!"

Так, це було правдиве месіянство і правдивий інтернаціоналізм, бо полягав він на всеобіймаючій любові до людскости і до всіх її народів. Без жарту! Ось якими словами звертався звістун цієї революції А. Блок до народів Європи:

"Росія - Сфинкс. Смилючись і в журбі
І обливаючися чорною кров'ю,
Вона зорить, шукає щось в тобі
Є ОООВ ЯЗКОВИМ

21/562

З ненавистю та й з любов'ю!..
Лиш так любить, як любить наша кров
Ніхто вже з вас давно не любить.
Забули ви, що в світі є любов,
Яка усе пече і губить!
Ми любим все - і чисел зимний жар,
І дар примар, чарівних візій,
Ми тямим все - і дотеп, - галський дар
Й красу незбагнаних колізій,
Ми знаєм все - Паризьких вулиць ад,
Каналів холод Венеційських,
Гаїв цитринних ніжний аромат
І Кельна димчату величність,
Ми любим тіло - його кольор, смак
І млосний смертний запах...
Чи ж винні ми, як хрусне й ваш кістяк
В тяжких і ніжних наших лапах?
.....

До нас ходіть!..
До нас у мирні йдіть обійми!
Доки не пізно - меч старий зламіть
І будемо тоді вже як брати ми!
А коли ні...

Зі пляху гогої Європи
Уступимось! Й свою обернем вам
Азійську пику, повну злоби!"

Це є інтернаціоналізм! У чаруючому виразі
поета з Божої ласки. Прозайчні німці ту саму
ідею видвигнули в знаному реченні:

"Унд вільст ди ніхт
Майн брудер зайн,
Зо шляг іх дір
Ден Шлягель айн!"

Коли візьмемо приклад Польщі під час її
могучости, то й там відвортною стороною ін-
тернаціоналізму був глибоко закорінений на-
ціоналізм. Цей подвійний характер слідно і
в останніх сплесках польського інтернаціона-
лізму. Оповідавчи про похід на Київ 1920 р.,

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

5/2/21

всепольська "Мисль Народова" писала: "Як же ж трудно, наприклад, окреслити, чи у підстав цілого федералістичного руху /який такими наслідками страшними грозив Польщі в перших роках по відзисканні незалежності/ більше було доктринерства /інтернаціоналізму, сказали б ми - Д.Д./, що не числилося з елементарними національними наказами, чи наївного "імперіялізму", що прагнув польські прапори застроми-ти аж на мурах Смоленська і Києва..."

Досить хіба прикладів! Скрізь, з кожного інтернаціоналізму виглядає на нас завжди обличчя провіденціального, вибраного народу, що чується покликаним здійснити на землі своє Євангеліє нового братерства під своїм про-дом.

Цей націоналізм може прибирати найрізномордніші маски, але все залишається самим собою. Коли йому стає тисно в його вузьких межах, він може змінити хорогву - замість Англії з'явиться тоді Британська Імперія, замість Франції - континентальна система, паневропейський союз, замість Німеччини - Римська імперія німецької нації" або "Середня Європа", може Паневропа, замість Росії - ССРСР, - справа від того не мінатиметься. Завжди всякий інтернаціоналізм показується закаптуреним націоналізмом.

І навіть колективні /не одонаціональні / форми цього "інтернаціоналізму" показуються тим самим націоналізмом, тільки удвох, або утрьох, хвилиною спілкою випадкових союзників. Таким був "Священний Союз", що повстав 1815р по поваленні Наполеона, і який Каннінг прозвав "лігою суверенів", що прагнуть тримати в ланцюгах Європу". Такою спілкою є "Ліга Народів по останній війні, яка стоїть на сторожі ненарушальності трактатів 1919 р., але яка не тільки що не має сили боротися з тими, хто йде проти її волі, але й... членських вкладок не завжди в стані стягнути з своїх членів!

Інтернаціоналізм? Інтернаціоналізму немає. Це лише націоналізм - вузький і ширший,

посилання на ГДА СБ України

є обов'язковим

213
584

оборонний і агресивний, пасивний і чинний; той, що ледви зміг організувати власний нарід, - і той, що чується на силах організувати світ, континент або його частину.

Коли перейдемо до мови науки, до мови соціології, то стверджений щойно факт можна зібрати в таку формулу: кожна сила має тенденцію до максимуму в собі, тенденцію стати або лишитися домінуючою силою /домінанте Macht/ і тому, стремлячи до свого максимуму, вона стремить рівночасно тиснути вниз всі інші сили. І ті, що над нею, тоді це буде "визвольний націоналізм"; і ті, що під нею, тоді це буде "імперіялізм". А в обох випадках ділає той самий "ізбиток /надмір/ живої сили" Достоевського, який стремить до можливого максимального в даний момент свого виявлення наверх.

Історія підтверджує цю формулу, що між інтернаціоналізмом і націоналізмом різниця лише квалітативна, не квалітативна. Націоналізм - це інтернаціоналізм, який не вибився в силу. Інтернаціоналізм - це націоналізм, якого сила розгонова переливається через береги його тісної індивідуальності.

В історії ці поняття часто й непомітно переходять одне в друге. Першим народом, що скрісталізувався в поримській Європі в націю, були англійці. У боротьбі з чужоземним папським універсалізмом за Генриха III., особливо за Едварда I, здобули англійці собі національну єдність. І перший наслідок цієї єдності був ряд зусиль накинати англійське панування ще слабо зорганізованим націям. Звідси завовання Уелса, довга боротьба за незалежність Шкоції і столітня війна у Франції, яка ще тоді була народом із слабо розвинутою національ-

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

214
565

ною свідомістю, бо багато було в ній елементів, що радо спиралися на чужинців. Отже, дух націоналізму, "аніmus" боротьби з чужим володарством, мав спільне джерело з духом "інтернаціоналізму", з "аніmus'ом накинута іншим своє володарство. І це не був випадок, що кожне з великих змагань європейських, де Англія вела провід, змагання проти Філіпа Іспанського, Людовіка XIV, проти Наполеона і Вільгельма німецького, змагання, де Англія боролася за свою незалежність, йшли впарі з завойовницькими війнами Англії в Ірландії.

Подібно Іспанія, ледви увільнившись від панування маврів, вирушає на підбій їх; Швеція, ледви закінчилася Кальмарська унія / щоєднала в одну державу три скандинавські народи./, вже зачала завойовницьку війну проти Данії, Польщі, Московщини й Німеччини за опанування Балтику. Росія, ледви стрясла з себе татарське ярмо, вже підбиває ханство Казанське й Астраханське і вирушає в похід на Сибір. Під егідою статуї свободи - в пам'ять боротьби за визволення - завойовують Сполучені Штати Америки, частину Мексики і Кубу. Ідеаліст Мацціні, духовий творець визволеної Італії, казав, що Північна Африка повинна належати до Італії, еднаючи в одній особі борця за визволення і герольда імперіялізму... Завжди з того самого джерела випливає і бунт проти поневолення, і стремління до експансії, і націоналізм, і інтернаціоналізм. Той самий дух вияв і в чині Андрія Гофера, тирольського героя боротьби з Наполеоном, і в гордій девізі - "Австрія ест імпераре орбі універзо!"

Колись Б. Лімановський сказав: "Що є соціалізм? - Це патріотизм, розжарений до червоності". Що є інтернаціоналізм? - Це націоналізм, роздутий до місяцтва. Мені закинуть: Але ж ви говорите не про інтернаціоналізм, а про імперіялізм! Ні, я говорю про інтернаціо-

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

налізм. Про його, сказати б по-правничому, автентичну інтерпретацію. Іншого, не паперового, а дійсного, життєвого, фактичного інтернаціоналізму історія не знає. І навіть М. Драгоманов, переконаний сторонник ідеального космополітизму, мусив признати, що "історія показує нам, що завоювальники єгипетські, асирійські, вавилонські, перські, грецькі, македонські й римські дали основу, на якій зросли космополітичні думки старого світу". Іншими словами, що інтернаціоналізм зродився з націоналізму, який стремив до свого максимуму.

Скажуть: - Але ще є й інший інтернаціоналізм, "пролетарський". Він змагав до добровільної спілки народів, до підчинення національного егоїзму колективному духові, до миру між народами на засаді рівності і ін.! Я вже сказав вгорі дещо про цей інтернаціоналізм. Тут додаю, що його природа в нічому не відрізняється від природи римського, Наполеонового чи якого іншого. Передусім щодо його повстання, його здійснення, щодо "квемоде" /як про це свідчить хоч би приклад Советської Росії/. Далі, і щодо його "квіду", щодо його мети, і справді, пригляньмося лиш фактам! Англійський "інтернаціоналізм" столітньої війни жадав, щоб французи признали своїм правним володарем не Дофена /пізніше укоронованого в Реймсі Жанном Д'Арк/, лише - англійського короля. Наполеон жадав від німецького народу, в ім'я інтернаціональної солідарності уярмлених народів, щоб вони перестали коритися своїм князям і признали владу французького цесаря. Советська Росія, нарешті, вимагала від нас, щоб ми, - в ім'я солідарности працюючих, - повстали проти своєї влади і визнавали владу, принесену з Москви, так як владу Наполеона принесено до Німеччини з Парижу...

Яка ж тут різниця? В ім'я "матеріальної культури",

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

мб
587

"міжнародного" або "міжпролетарського братерства" скинути власний національний провід, знищити організацію, що творила з народу, якого хотілося підбити, окрему силу, і - розпо- рошеним і обезвладненим - опанувати ним, - ось спільна процедура і ціль всіх інтернаціоналізмів!

Мені скажуть, що тут у "пролетарського" інтернаціоналізму, йдеться не про владу, лише про інтереси працюючих! Але хто ж ці інтереси означуватиме? "Зазначуємо, - писав з цього приводу Б у х а р і н, - що тут мова йде про право на самовизначення не нації .., а робочих клас. Це значить, що т.зв. "воля" на- для нас зовсім не свята... І коли б у будь- яким куточку Росії скликалося одночасно обид- ва зібрання, "установчі збори" даної нації і з'їзд совєтів, причім - "установчі збори" сто- яли б за відокремлення, а пролетарські з'їзди - проти, ми підтримували б тоді ухвалу проле- таріату проти ухвал "установчих зборів" всіма засобами аж до зброї!"

Так воно і сталося на Україні! Лише Буха- рін не каже, що було б, коли б, скажімо, і з'їзд совєтів, так само як і "установчі збори", висловився б за сепарацію? Але я можу відпо- вісти за нього: Тоді, отже, цей сепаратичний з'їзд совєтів окријано б з'їздом меньшовиків і соціалзрадників, проти нього скликалося б інший з'їзд, тим разом вже з "правдивих пред- ставників" пролетаріату, і постанов цього з'їзду про федерацію боронили б багнети Буха- ріна чи Муравйова проти з'їзду "агентів евро- пейського капіталу..." І тільки тоді, коли б в тім "кутку Росії", про який говорить кому- ністичний теоретик, не знайшлося б ані одної групи, що стояла б за федерацію, а силою її запровадити було б неможливо, тоді, і лише то- ді, визнав би Бухарін не тільки декларативно, а й фактично право цього "кутка" на самовиз- начення, визнав би його, як окрему державу і

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

217
58

може, послав би до неї Раковського просити за позикою...

Але большевики кажуть, що єдність совєтських народів диктувалася потребами вищого порядку: "Необхідність використати якнайкращими способами ресурси країни владно диктувала совєтським республікам /читай - Москві/ єдність" як казав Раковський. Не могла ж Росія обійтися без Донбасу, без Криму, без виходу до моря і т.п. Не могла ж вона /"російський пролетаріят"/ допустити, щоб, напр., в Україні повстав "пляце д'армес" ворожій Росії європейської коаліції! Певно, певно! Але це вже що інше. Це й свідчить якраз, що імпульс, який пхав один народ /хоч би в нім правив "пролетаріят"/ накинута своє панування іншому - коріниться не в безінтересовних засадах інтернаціоналізму, лише в реальних потребах сибишого, а потребах охоронити свою владу. Це й доводить якраз мою тезу, що не голосні фрази про братерство народів регулюють міжнародні відносини, лише інтереси поодиноких націй, інтереси даної території, які мають власну логіку; що політикою всякої влади - буржуазної чи пролетарської - кермують не засади, а геополітичні конєчності, перед якими зникає "міжнародна справедливість"; що за кожним інтернаціоналізмом криється закатурений націоналізм даного народу, який всяку фразеологію інтерпретує в корисний для себе спосіб. Не кажу, що це відноситься лише до російського большевізму. Це відноситься до всякого соціалізму. Коротко був при владі прєвідник робітничої партії в Англії Мак Дональд. Але коли речник єгипетського націоналізму Загул Паша звернувся до нього з просьбою передати охорону Суецького каналу з рук Англії до рук Ліги Народів, Мак Дональд рішучо відмовив. І навіть таке скромне побажання, щоби великобританський Високий Комісар в Каїрі прийняв

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

208
589

титул амбасадора, хоч позірно зрівнюючи себе з представниками інших держав у Єгипті, стрінулося з категоричною відправкою з боку соціалістичного прем'єра.

Англія не може бути відтята від Індії, - сказав соціаліст Мак Дональд, і відмовив ширшої автономії Єгиптові... Росія не сміє бути відтята від моря і від покладів вугілля, - сказав комуніст Ленін, і післав червону армію збомбардувати Київ... Німеччина потребує мати в своїх руках Ренський лиман, - говорив буржуазний космополіт Аридт, і німецьке військо вдерлося до Бельгії... Яка між ними всіма різниця? Яка різниця між цими висказаними, а словами Енгельса, який виступав проти визвольних змагань південних слав'ян з аргументом, що "Німеччина й Угорщина не можуть же дати себе відтяти від Адриатики"? І хіба для пошкоджених народів не все одно, якою фразеологією на прикривають свої апетити на їх територію пануючі нації, - імперіялістичною чи інтернаціоналістичною?

І - іронія історії - навіть в ті моменти, коли соціалізм готов був підвестися до вершин колективістичного інтернаціоналізму, - не міг він вигадати нічого мудрішого від того самого "Священного Союзу" з 1815 р., лише під соціалістичним сосом.

Так і соціалісти, особливо вони, були за братерство народів! Але /писав Енгельс/ "Йдеться не про братерство всіх європейських народів під одним республіканським прапором, лише про альянс революційних народів проти контрреволюційних, альянс, який заключиться не на папері, а на полях битв". Во забезпечити перемогу революції можна тільки "безоглядним тероризмом супроти всіх слав'янських /"контрреволюційних" - Д.Д./ народів".

Яка вдаряюча подібність розумування і висловів! І там, у реакціонера і монархіста князя Метерніха - "Сент Аліанс", і в соціаліста

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

11
570

ліста й революціонера Енгельса - альянс! І там - заключена на полях битв проти опірних, і тут - так само! І там - тероризм і панування над другими, і тут! Тільки що в Метерніха і в царя Олександра це був союз "контрреволюційних" народів проти "революційних", а союз Енгельса - союз "революційних" проти "контрреволюційних"! Причём "контрреволюційними" були, в розумінні німця Енгельса, якраз ті, що відділяли німців від моря...

І один, і другий "інтернаціоналізм" мав лише умотивувати панування одних народів над другими: "буржуазний" так самісінько, як і "пролетарський". Це умотивування, ці плашки були в соціалістів різні: окрім "революційності" даного народу, право володіти іншими націями давало йому те, що він був "носієм поступу", що стояв "на найвищому ступені цивілізації", представляв "вищі культурні інтереси", або взагалі його "історичне становище, суспільний розвиток" чи географічні і торговельні конечности". Але завжди ці титули роздавалися якраз тому народові, до якого належав даний соціалістичний інтерпретатор "інтернаціоналізму"!

Цілковито так само, як і в східних комуністів, які лотизів, китайців чи підданих Афганського еміра вважали раз за "контрреволюціонерів", залежно від того, чи вони зверталися до Росії, чи проти неї; як і український національний рух - вважають російські соціалісти т е п е р остільки революційним, оскільки він і звертався проти царяту або проти ворогів Росії, а не проти "пролетарської диктатури"; що їм не заважало перед 1917 р. поборювати цей революційний рух, як вузькошовіністичний і дрібнобуржуазний.

Думаю, годі вже зупинятися над соціалістичним "інтернаціоналізмом". Досі ми могли зробити два висновки із сказаного. П е р ш и й - що кожний і н т е р н а ц і о н а л і з м

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

220
577

ліз м з лише розширений
націоналізм, або по prostu імперіалізм.
Другий - що й один, і другий
впливають з того самого
джерела, із стремління нації до макси-
мального виявлення своєї сили, стремління ста-
ти домінуючою силою. Тепер ми можемо зробити
третій висновок, що по суті немає різ-
ниці між всякими "інтерна-
ціоналізмами", як-от: буржуазним,
феодальним, пролетарським чи новітнім. Закони
руху якоїсь сили лежать в ній самій. Так само
й закони руху й життя нації лежать в ній са-
мій, в її числі, географічній положенні і ін.,
не залежно від того, яка кляса
в дану мить націю представляє. Тому-то відно-
сини між націями укладаються не гарними сло-
вами, лише взаєминами сил. Інтернаціоналізм -
це ніщо, як тільки наге питання сили / "Махт-
фраге"/, решта - фразеологія і містика.

- Така природа з'явища, що нас тут займає.
Людям, яким власна воля до життя не вистає
для легітимації своїх прав, - насувається пи-
тання: в яку ж сторону йде
розвиток світу? Чи вбік інтерна-
ціоналізму чи націоналізму? Чи вбік загарбан-
ня, абсорбування /все одно яким шляхом/ на-
ціональностей в ширші угруповання, чи навпаки
вбік націоналізації держав-лев'ятанів?

Я гадаю, що поставити це питання, це вже
на нього відповісти. По упадку Риму, ідею ін-
тернаціоналізму одідичило папство. Але трима-
ло її лиш до кінця середніх віків. По невда-
лих універсалістичних спробах Англії, Франції,
Німеччини, Австрії, Західна Європа рішуче ево-
люціонує вбік націоналізму. Спершу повстають
великі національні держави крайнього Заходу,
потім Бельгія, Італія, Угорщина. Відпадають
Північно-Американські колонії від Англії, а
Полудневі від Іспанії, Норвегія від Швеції.
Розпадається Османська імперія, нарешті, на

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

24
572

наших очах розлітається Габсбурзька монархія, англійські домінії фактично стають самостійними, злучені лише особою пануючого. Націоналізм, не інтернаціоналізм стає законом, який панує над організацією новітніх народів - ось черговий висновок з цього викладу.

І очевидно, ця еволюція не затримається на границі Східної Європи. Росія переходить розвиток, подібний до розвитку Західної Європи. В Європі папство і цісарство були силами, що організували універсалізм. У Росії - ці обидві сили втілювалися в ідеї царя-папи, в російським цезаропапізмі. Його упадок, хоч би монархія в іншій формі і повернулася в Росії, був такою самою катастрофою для східноєвропейського універсалізму, як для західноєвропейського упадок світської влади папства. Французька революція виграла сурогат інтернаціоналізму, взиваючи до солідарності революційного народу. Те саме спробувала повторити революція російська 1917 р. - з тим самим успіхом. Поки що процес дезуніфікації Східної Європи не посунувся ще так далеко, як Західної. Деякі її частини /Україна, Кавказ/ не вийшли ще цілком із складу засудженої на смерть імперії. Але цей процес стриманий, не зліквідований. Колись Франція з слабо розвиненою національною свідомістю, під час столітньої війни давала себе переконувати інтернаціоналістичним кличам, принесеним на списах британських вояків. Недавно це вертерівська Німеччина давала на себе впливати гаслам 1789 р., несеним на багнетах наполеонівської армії, але це тривало лиш доти, доки нації ці не сконсолідувалися духово. До того йде і на Сході Європи.

І якраз завдяки інтернаціоналізмові! Бо, як це не дивно, а ніщо інше не скріплює так національні почування, як силоміць накидані

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

МЛР
173

ідеї інтернаціоналізму. З універсалізму середньовіччя повстали національні держави Англія, Франція, Іспанія. Як реакція проти іспанського універсалізму повстала Голандія. А як реакція проти революц. інтернаціоналізму Наполеона, з'єднана Німеччина. З універсалізму Священного Союзу виникла Бельгія та Італія, а з універсалізму Ісламу - Балканські держави. Звільняючи народи від ярма історичних договорів і старих хартій, законів, подруж і сваволі суверенів в ім'я і н т е р н а ц і о н а л ь н и х кличів, допровадила Французька революція до організації цих народів на засаді н а ц і о н а л і з м у. Інтернаціональні кличі 1789 р., проти волі їх герольдів, привели до повстання середньоевропейських націоналізмів, які підготували розпад Австро-Угорщини й Туреччини.

Ту саму роль відіграють і універсалістичні доктрини червоної Москви. Проти її волі народи буйної Росії остаточно організуються й зорганізуються не на засадах пролетарського інтернаціоналізму, а на засадах здорового націоналізму. Росія лежить не на Марсі і процес, що зачався кількатороків на Заході, створюючи там плеяду дійсно вільних народів, - не затримає в його побіднім ході ніяка сила.

Тим більше, що об'єктивні передумови для універсалізму на Сході Європи зникають по дібно, як вони зникли і на Заході. Загрожена маврами з полудневого заходу, які підходили через Іспанію майже під мури Парижу, а східними ордами зі сходу, які заганялися аж під Відень і Каталонські поля, - Європа часто лучилася політично в одно ціле, чого зовнішнім виразом були хоч би хрестові походи. Загрожена воюючим Заходом та воюючим Ісламом з усіх боків, Східна Європа теж творила одну цілість. Але по упадку потуг, грізних Європі, як цілості, пришов зник універсалізму і в ній. Так само,

привітання на ГДА СБ України

є обов'язковим

223
579

по знидінню розгонової сили Туреччини і ослабленню європейського тиснення на схід /яке принесла націоналізація Середньої Європи/, гратить позірну рацію буття і московська імперія, як стратила її австро-угорська.

Правда, Росія ще нападає на свої увільнені народи, але в порівнянні з її намаганням з німецьким бльоком, з країною Сходячого Сонця або колись з побідним Півмісяцем, це вже не є "гер ді лікс", це не авантурничі війни великої імперії, що виступає в обороні конгломерату своїх народів, лише по суті оборонні /де напад є обороною/, що відкидають Росію в часи Івана IV і Петра I. На щось більше Росія вже не має підстав у собі, її "надмір живої сили", топніє на наших очах. Партикуляризація Сходу Європи йде великими кроками наперед, і блискачка колись та безкомпромісова державна думка російська відступає перед побідним походом націоналізму... "Ексцентричний центр" імперії, як називав Петербург /Ленінград/ К. Маркс, який був осередком периферії, яку щойно треба було завойовувати, - переноситься в запілля, в Москву. Столиця України - Київ, що була за царяту випадовою брамою проти Заходу, переноситься до Харкова, бо щоби тримати Україну на припоні, потрібно вже коротшого шнурка... В першій, приготованій для офензиви лінії окопів, Москва відступає у другу і третю, і ані поезіям бльоку, ані маніфестам 3-го Інтернаціоналу, ані жодній новій владі в Москві, Петербурзі не повернути колеса історії взад. Національний рух може зазнати ще не одної поразки, як він вже їх зазнавав, але факт залишається фактом: і д е я р о с і й с ь к о - г о і н т е р н а ц і о н а л у /в його білій чи червоній формі/ з д а є о д н у п о з и ц і ю з а д р у г о ю н а р і ч п р о б у д ж е н о ї н а ц і о н а л ь н о ї д у м к и.

"Найближча світова війна, - писав приятель
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

214
25

Маркса Фридрих Енгельс, - змете з поверхні землі не лише реакційні класи й династії, вона змете також цілі реакційні народи. І це теж поступ"!... Бідний Енгельс! Як жорстоко він помилився! Для нього революційними народами були росіяни, німці і мадяри, - їм і втіленому в них інтернаціональному принципіві ворожив він побіду в найближчій світовій війні! Але ця війна розшматувала якраз їхні імперії, покликавши до життя народи, які тодішній соціалізм засуджував, як контрреволюційні, на смерть!

Скажуть: але як можна говорити про інтернаціоналізм та націоналізм протягом віків, коли це зовсім новітні поняття? Та ж "народини нації з тісно зв'язані з народинами політичної новочасної демократії", а імперіялізму з народинами капіталізму... Слова! Повторяю, для мене обов'язує с у т ь з'явища, а не етикетка. За часів Риму, Картагінні вже існував імперіялізм, існував інтернаціоналізм в такому сенсі, як він втілювався і в ХІХ ст. Так само й націоналізм. Як слушно каже Ш п е н г л э р, - націю творила і репрезентувала завжди меншість. Пробудження нації до свідомости завжди відбувалося в якимсь однім стані, який т о д і й р е п р е з е н т у є н а ц і ю. Тому в цім сенсі можна сказати, що гомерівські герої - це й були данайці, що норманські барони - це й була колись Англія. "Все лише поодинокі круги... живуть, відчувають, діляють і йдуть на смерть в імени народу; тільки що ці круги стають чимраз ширшими... Культурного народу, що покривається з "усіма" нема. Лише між первісними народами і феллахами... це можливо. Але як довго народ з нацією., з в ньому меншість, що в ім'я усіх... робить його історію".

Отже, казати, що націоналізму не було перед ХУІІІ або ХІХ ст. через те, що третій або четвертий стан не чувся ще як "самостійний

при використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

225
570

центр політичних інтересів признаних за власні", що ширші маси народу не виступали ще як "самосвідома цілість", - смішно. Їх репрезентували інші стани! Для того "сенатус популюскве Романус" був римською нацією - і то скорше сенат, як нарід. Для того, між іншим, слухно називає Б. Шов Жанну Д'Арк "одною з перших апостолів націоналізму". Для того таким самим націоналістом був і Макіявель, і Данте, і Хмельницький, який так само репрезентував "землю руську", як і Святослав перед ним. Там, де є меншість, яка хоче з'єднати або з'єднує людиність, що живе на даній території, в окрему соціально-політичну організацію в ім'я загального інтересу, - там є нація, якого б характеру й не були зв'язки, що лучать з цєю меншістю підвладну їй більшість: релігійного, династичного, язикового, расового чи характеру спільного політичного ідеалу... З нації, і з боротьба поміж ними, мирна чи воєнна, є націоналізм.

Так, значить інтернаціональні кличі є нісенітниця? Ні, але многі з них передусім не є інтернаціональними, навіть в їхньому розумінню. Добрий це був інтернаціоналізм Наполеона, що хотів відгородити "інтернаціоналізовану" під собою Європу прогібітивними митами від решти світу! Добрий є інтернаціоналізм червоної Москви, яка, мов хінським муром, відгороджує піддані собі народи від Європи! Але я не кажу, що кожний інтернаціоналізм є регресом, що існує апріорне право кожної нації з ним боротися. Ні, не кожний заборчий інтернаціоналізм є регресом. Не можна ставляти на одну дошку імперіялізм, напр., отоманський, який приніс економічну і культурну руїну "інтернаціоналізованим" під собою народам, - з імперіялізмом, напр., великобританським, що допровадив до цвітучого стану цілі континенти, які доти в усіма їх багатствами лежали облегом в руках нездарних і нікчемних тубольців. З народи-феллахи, що зі своєї духовної й по-

226
577

літичної імпотенції ніколи не вийдуть - і їх "інтернаціоналізація" народами сильнішими з законом природи. Для цих народів доктрина інтернаціоналізму ніби створена. Але ми не з'явимо вже феллахами, ані ті, що несуть нам гасла інтернаціоналізму не можуть виказатися ніякими цінностями, які давали б їм право "організувати" нас, крім своїх безмежних алетитів. Такий інтернаціоналізм, - як каже Р. Келлен про Росію, - "не з прокуратором у великій процесі /між націями/, він з обжалований - і акт обжалування обвинувачує його в тому, що, в ім'я ідеї нижчої, він зневажає вищу ідею" - самостановлення здібних, сильних і культурних народів.

Але де ж, - запитують мене, - критерій, що би осуджувати який націоналізм /взгл. інтернаціоналізм/ з оправданий, а який ні? Критерій з'являється в нас самих, у власній силі кожної нації, в її здібності не лиш терпіти, але й боротися й організувати життя. Нація, що дасть себе угнути або переконати доктрині чужого націоналізму /інтернаціоналізму/ - сама дає доказ своєї непристосованості жити окремою нацією. Нація, яка бореться всі перепони на шляху до усамостійнення і має незахитану віру в себе - дає доказ здоровості свого націоналізму. Втім і з той критерій, про який я згадав у цім уступі, а іншого, крім нього, життя не знає.

Так значить, інтернаціональні кличі зовсім не мають зміслу, значить, ніщо вже, крім боротьби, не лучить між собою народи? Ні, я не ігнорую економічної взаємозалежності новітніх націй, ні ускладнених міжнародних відносин. З цього здаю собі справу. Але щоби числитися з цим, нація мусить бути спершу вільна. До інтернаціоналізму, який, зв'язаним нам, декретує конечности міжнародного співжиття, який, замість "свободи, рівності й братерства", несе нам "інфантерію, артилерію і кавалерію", -

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

наше відношення може бути лише вороже.

Хто хоче запровадити такий інтернаціоналізм "ману мілітарі", повинен зустрітися з недвозначною відсічкою. Такий інтернаціоналізм, в формі якоїсь наднаціональної організації, є не до прийняття, коли його хочуть накинати гвалтом, "грозьбою", але він є утопією й коли його хочуть накинати "просьбою", взаїмним порозумінням! Бо щоби створити якусь авторитарну організацію над народами, треба було б: 1/ щоби ця влада мала ексикутиву, 2/ щоби вона вложила карту світу / або бодай нашого континенту / відповідно до консеквентно переведеного національного принципу, та 3/ щоби не спиралася на основі ненарушальності існуючого стану і трактатів, лише знайшла спосіб їх мирної зміни вміру зміни фактичних стосунків. Перша і друга точка є явно нездійсненні. Так само і третя. А коли її не узгляднити, то нову національну організацію неминуче стріне доля Священного Союзу, який хотів петрифікувати трактати, усвячуючи поневолення народів Туреччини, Габсбурзької монархії і Росії...

Всякий, навіть найідеальніший интернаціоналізм "ребус сік стантібус", мусить привести до невдачі, бо зачинає від гарантії існуючого стану. Бо він створює мир для "беаті посідентес", неможливий для інших. Міжнародний трибунал? А, це дуже гарна річ! І ми охоче до неї пристали б, лиш під одною умовою: коли ми з'являтимемось в "палаці справедливости" не тільки як обжаловані за дійсні або вигадані прогріхи проти духа интернаціоналізму, - але й коли нам буде вільно позивати перед цей трибунал інших. Доки нас в ньому трактуватимуть, як прошаків або обжалованих, - ми плюємо на всякий интернаціональний трибунал, в Женеві чи в Москві, все одно, і на його закони!

Природа знає лиш одну вічну засаду: будь сильний! І тоді, коли б навіть удалося ство-

Цей дискордантний матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

рити якусь наднаціональну організацію на підставі - хоч і як справедливого статус-кво, це довго не тривало б. Сила поодиноких націй не є незмінна. Одні йдуть вгору, інші йдуть/падуть/вниз, і тоді їхнє місце займають сильніші в силу старого закону, який зветься страх пороженеці /"горрор вакуї"/ Ділення цього закону, якого жертвою впала вже не одна імперія, - не дадуть устатитися й тому порядку річей, хоч би й найсправедливішому в дану хвилину, що його створила б якась наднаціональна організація.

Але є ще й інший інтернаціоналізм, на який я досі лише натякнув, - не інтернаціоналізм професорів-утопістів, не закатурений націоналізм імперіялістів, лише інтернаціоналізм феллахів, нижчих духом, поконаних життям...

Ось вам "Вірую" одного з типових визнавачів цього інтернаціоналізму. Це - людський документ, уривок листу з-за Збруча: "Але я лічу, що ми, котрі переносили найтяжчі національні поневолення й гніт, котрих гнітять найбільше, повинні краще почувати цей тяжкий тягар, відчувати його муки, як інші нації, й охоплюватись братерськими ідеями всесвітньої любові... Ми всьому світові бажаємо добра, - каже наше письменство; український націоналіст - він не є і не повинен бути націоналістом, якось писалось в "Історії України" Грушевського. Ідея методіївського братства також не містить в собі абсолютного націоналізму. Далше, прочитавши відривок з Г. Франка: -"Наша ціль - людське щастя і воля, розум владний без віри основ, і братерство велике, всесвітнє", - стане зрозумілим, що отці широкі і святі почування були в найкращих українських людей. Може хтонебудь буде докоряти, освоючись на реальній дійсності протилежних фактів, то можна сміло й одверто сказати, що ідея націоналізму повин-

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

229
580

на, коли її іскажають окремі індивідууми... вона все ж таки в своїй абстракції залишається свята й непорочна".

Ось той "інтернаціоналізм", "інтернаціоналізм" зашмаганого до кривавого поту, до повного отуманіння Феллаха, про який я натякнув вгорі. Спершу цю "святую і непорочну" ідею міжнародного братерства /яку мав здійснити для методіївців царят/ "ісказіл" Микола І, потім, знову проти сподіванок українців, московська демократія, нарешті, більшевизм. Я гадаю, що треба буйної фантазії, щоби вірити в "святість і непорочність" ідеї, яку гвалтив всякий, кому лише хотілося... Слушно казав провідник фашизму, що інтернаціоналізм так само, як любов: до цього належить двоє. Хто ж управляє цей спорт на самоті, без взаємності, той в кожному разі займається "ізмом", лише це не буде інтернаціоналізм...

"О, треба знищити
Всі дрібні нації
/Як потім і великі/

В червоний перець, порохом розтерти...
... Вони гальмують лет ідей".

Ось як формулював наш Феллах завдання інтернаціоналізму! Так його формулюють і представники "великих націй". Але коли це роблять останні, це можна зрозуміти, бо себе вони, власне, лишають на "потім", тепер зайняті знищенням "дрібних" народів... Коли ж цю саму філософію гаракірі голосить представник цих кандидатів на знищення, то не знати чому тут дивуватися: безмежному сервілізмові чи бездонній глупоті...

Викпиваючи подібних же німецьких інтернаціоналістів, казав колись Гайне, що вони лише мріють про царство небесне /"святую абстрактність" з нашого листу/, залишаючи французам - царство земне, а британцям - морське. Подібний інтернаціоналізм живе ще й у нашій феллаській

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

230
581

душі і з ним мусимо передусім звести боротьбу до кінця.

Не є свята й непорочна доктрина, що несе нам смерть! Не є свята й непорочна доктрина, яка після своїх, а не наших засад видає безвідкличний осуд, чи ми сміємо жити як нація, чи ні; яка каже нам усміхатися до піднесеного над нами ножа, яка в зародку нищить опірну силу народу. Не є святою доктриною, лише підлим обманом, теорія, яка хоче устами Затонського - "всіdlати" українську національну стихію, "сісти на неї верхи", щоби в'їхати на ній до московсько-жидівського раю!

Братерство має бути законом життя? - Може, але ним не є! "І таке, власне, є цікава дивачність цієї /життєвої/ гри, - пише Джек Лондон, - що дорогою життя одної /істоти/ є жертва другої, а дорогою життя тої другої - є оборона перед жертвам... Закон є: життя виростає на другому житті. Існують пожирачі і пожирані. Право звучить: з'їсти або бути з'їденим"! Жорстокий закон? Певно, але не ми його встановили. І бідний той нарід, який дасть собі вибити його з голови галасом прекрасних кличів, блискучим фейерверком слів, за якими криється стара мудрість неблаганої боротьби за існування, мудрість "пожирачів".

Інтернаціоналізм є фікція. Є лише ширший і вужчий націоналізм. Є право сильного і право бути сильним. А бути сильним для нації - значить мати в руках всі елементи нації: територію, людність і владу. Яка кляса даної нації цю владу виконуватиме - це питання тут поминаю. Але вона мусить її виконувати. Навіть боротьба за зміну суспільного ладу мусить йти поруч з стремлінням взяти на власні плечі здійснення своєї національної і державної ідеї. Коли ж якась кляса забуває цю ідею, дні її, як провідної верстви, почислені...

Скажуть, але ж націоналізм також є фікція! Що з того? При визначенні націоналізму - це

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

коли де-факто з нація в економічній залежати від іншої? Буває й так, але я не кажу, що здобуття самостійності з тим раєм, у яким маємо відпочити від наших трудів! Самостійність здобувається безперервною працею і то на всіх ділянках життя - самостійність політична, економічна і духовна. І оскільки ж щасливіша з доля нації вільної, хоч і залежної економічно, від пригнобленої економічно і несамоїїної політично! Чи Франція не стрясла по Седанським погромі фінансовий тягар, накладений переможцем, як забавку? Чи не стає на наших очах на ноги уярмлена економічно Німеччина, завдяки своїй політичній незалежності? І чи приклад Ірландії, яка п'ятдесят років тому мала вдвічі більше людности як тепер і якої цвітучий колись промисел знищила Англія одним-однісіньким законом 1699 р. - не з відстрашувчим прикладом для всіх націй, що легковажать самостійність де-юре, уважаючи її за фікцію?

"Без економії і без пана, а свита латана"! - кажуть наші селяни на Великій Україні по соціяльній революції. І чи крізь ці слова не визирає безвиглядність навіть опанування верстату праці, безвиглядність навіть соціяльних здобутків якоїсь класи, яка уступає політичний провід в своїй нації чужинцям, даючи себе експлуатувати "братній" класі чужої нації? І чи тяжкість боротьби з дворянством, коли йому на поміч прийшла Росія, закріплюючи наше селянство за цариці Катерини II - і легкість, з якою скинуло те саме селянство панування того самого дворянства в 1918 р. у своїй самостійній державі, - не доводить, що навіть здійснення соціяльного ідеалу широких верств має більше виглядів на успіх, коли нація з політично вільна?

Ні! Незалежність де-юре не з фікція!

Нам кажуть, що націоналізм "не модний", що життя переходить над ним до порядку денного! Ми вже згорі бачили, над чим переходить до

посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

порядку денного життя. Тут зазначу лише, що найвищий час перестати вважати за моду передпотоповий смак Східної Європи, яка під кожним оглядом пасе задніх в порівнянні з світом, що бурливо йде наперед. Час перестати бачити останній крик моди в претенсіональних, брудних і неvigідних лаптях Толстого і в червоній "косоворітці" Леніна!

Нам кажуть, що ми є контрреволюціонери. Ні, контрреволюціонерами є і націоналісти. Як для Лясаля в минулому віці Австрія була "контрреволюційним" принципом, так і для нас тепер є контрреволюційним принципом Росія. Бо удержати за всяку ціну російське панування над "її" народами, хоч би його й боронили "революціонери" більшовики, є така сама контрреволюція, як вчора удержувати інтегральність Оттоманської імперії, хоч її й боронили молодотурецькі революціонери.

Єдиним революційним чинником на Сході Європи є тепер національна ідея, бо лише вона веде до визволення народів. Таким нашим революційним чинником, як був ним націоналізм Маїїні й Гарібальді, Мезмента й Колінса, є тепер український націоналізм. Єдинореволюційним і єдинотворчим. Признати інтернаціональні кличі нам, це значить, в почуттю власної слабости, покликатися, замість на силу доконаних фактів які угинають життя, на абстрактну справедливість, яку угинає життя. Хто ці кличі приймає, зрікається власних шляхів не на річ миру власного, лише на річ другої нації мудрішої. Всякий інтернаціоналізм, всяка "Рекс Романа" значить для тих, кому їх накидається, примусову службу чужій ідеї.

Жити може лиш нарід, що має сталеві нерви, що має великий ентузіазм. Ви чули лист зазбручанського інтернаціоналіста. Чи кризь

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

5833

нього прозирає цей ентузіазм? Чи це не з скорше сокотіння розчавленого чимсь брутальним чоботом? На цім листі видно, що чужа доктрина робить з людей, які її прийняли, отару, яка може бігти під свист батога, але яка з власної волі і з власного хотіння напевно не зробить нічого - ні доброго, ні злого.

Потрібну енергію і волю боротьби за свій ідеал ніколи не може дати народові нав'язана розумом чужа абстрактна доктрина. Чи то йдеться о боротьбу за соціяльний уклад, чи за політичну форму, чи за культурний ідеал, чи, нарешті, за експансію на вні, або її напрямок - завжди ця боротьба і її цілі диктуються географічним становищем даної країни та споминами її історії. Або - г о л о с о м к р о в и т а і н с т и н к т о м з е м л і.

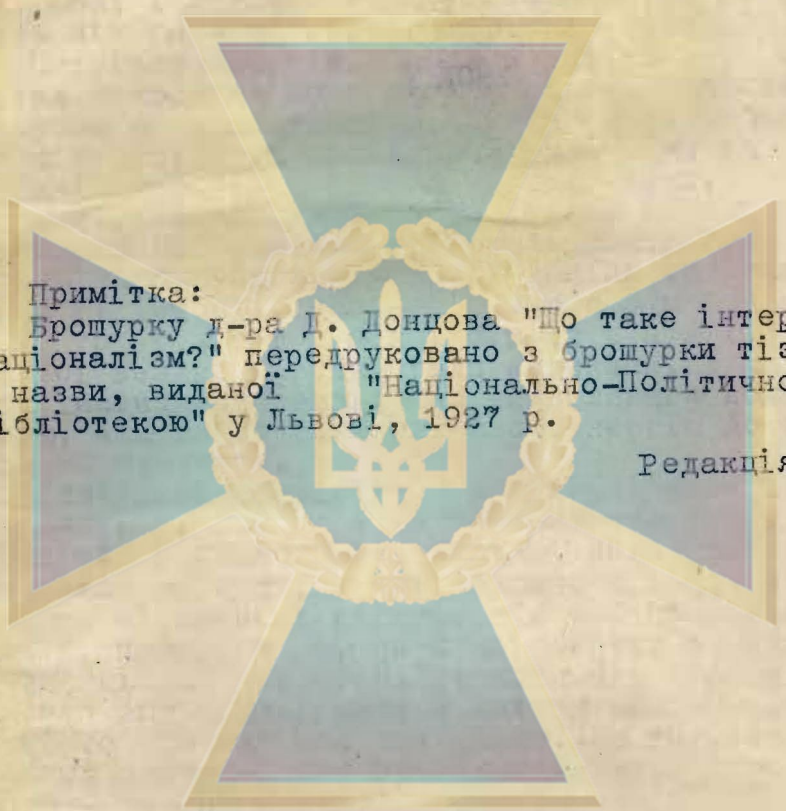
Усі великі народи стали великими, йдучи за цим інстинктом землі. Ним визволилися вони на волю, ним же допровадили свою енергію до найвищого напняття.

Ітернаціональна ідея в Україні гниє і розкладається. Лишім же мертвих ховати своїх мерців!! Шождо живих, яких їх патос загнав на фальшиву путь, і які даремно шукають виходу, то ці повинні вернути під той прапор, який тепер, повторяю це, на Сході Європи є єдино-революційним прапором. Вернути під прапор націоналізму, якого шлях є шляхом майбутнього.

І то чим скорше, тим ліпше. Бо тих, хто хоче йти з нею - доля провадить. Тих, хто не хоче - силоміць веде!

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим

234
585

Примітка:

Брошулку д-ра Д. Донцова "Що таке інтер-
націоналізм?" передруковано з брошулки тієї
ж назви, виданої "Національно-Політичною
Бібліотекою" у Львові, 1927 р.

Редакція.

При використанні матеріалів
посилання на ГДА СБ України
є обов'язковим